

Estudis doctrinals

Els poders preventius: reflexions compartides sobre el seu funcionament i marc legal

“Seminari internacional sobre dret de família Països Baixos & Catalunya”
a la Universitat de Girona

JORDI RIBOT IGUALADA

Catedràtic de Dret Civil de la Universitat de Girona

El passat dia 14 de novembre de 2025 l'Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona va acollir el primer *Seminari internacional sobre dret de família Països Baixos & Catalunya*. Aquesta iniciativa, concebuda amb vocació bianual, té com a finalitat posar en comú els avenços més recents en matèria de persona i família, aprofitant els estrets llaços històrics i culturals que uneixen aquests territoris. La naturalesa innovadora de la recerca que es fa en aquest àmbit constitueix, sens dubte, un estímul per reforçar la col·laboració entre llurs acadèmics i professionals.

Amb el suport del Col·legi Notarial de Catalunya, aquesta edició del seminari va centrar-se en el tema *Els poders preventius: reflexions compartides sobre el seu funcionament i marc legal*. L'objectiu era examinar i comparar els marcs jurídics i les aplicacions pràctiques dels suports preventius —*poders preventius* a Catalunya, *levenstestamenten* als Països Baixos i *zorgvolmachten* a Bèlgica— en tant que instruments jurídics dissenyats per anticipar una futura pèrdua de capacitat. La trobada es va produir en un moment especialment significatiu per a Catalunya, coincidint amb les fases finals de la reforma del Codi Civil sobre el règim de suports per a l'exercici de

la capacitat jurídica. Aquesta reforma, inspirada en el model de drets humans de la Convenció de l'ONU sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, aposta per mecanismes voluntaris i personalitzats —com els mandats i poders preventius— com a alternativa a la provisió judicial de suports.

El seminari es va desenvolupar amb tres presentacions, una per cada ordenament, a càrrec de dos ponents, un acadèmic i l'altre notari o notària, per tal de compartir, per un costat, la perspectiva teòrica o els resultats de recerques sobre la figura dels poders preventius, i, per un altre costat, el testimoni de la pràctica professional en l'atorgament d'aquests instruments.

Per parlar sobre els Països Baixos, van intervenir Rieneke Stelma-Roorda, professora a la Universitat Lliure d'Àmsterdam, i Leon Verstappen, catedràtic de dret privat, especialitzat en dret notarial, de la Universitat de Groningen.

Stelma-Roorda, que a principis d'any va completar el seu doctorat sobre l'equivalent neerlandès del poder preventiu, el *levenstestament*, i que ara té a càrrec seu un gran consorci de recerca sobre apoderament i protecció de les persones grans, va començar explicant que el *levenstestament* als Països Baixos és concebut com un concepte paraigua que pot incloure diversos components: l'apoderament continuat, les directrius mèdiques anticipades i instruccions adreçades als tribunals per al cas que calgui nomenar un tutor o curador. Va plantejar la necessitat de distingir clarament aquestes opcions

Participants al Seminari internacional sobre dret de família Països Baixos & Catalunya

per garantir que els adults entenguin totes les alternatives disponibles, establint, fins i tot, noms diferenciats per cada component. Quant al contingut, va preguntar-se si la supervisió hauria de ser voluntària o obligatòria per llei. Projectant la realitat belga i catalana sobre el primer problema, es constatà pels participants que aquests ordenaments ja apliquen aquesta diferenciació, i que resulta molt útil. Pel que fa a la supervisió, el debat es va reservar al moment en què els ponents catalans analitzessin el projecte de llei en curs.

Tot seguit, el professor Verstappen, que compagina la docència amb l'activitat professional com a assessor a Hekkelman Advocats i Notaris a Arnhem i Nijmegen i jutge suplent a la cambra de família del Tribunal d'Apel·lació de La Haia, va plantejar el debat sobre la naturalesa jurídica del *levantestament*. Tot i que tradicionalment es considera un acte unilateral, Verstappen assenyala que la pràctica demostra que inclou obligacions que van més enllà d'un simple apoderament. Això porta a concloure que, en molts casos, es tracta d'un mandat bilateral que requereix acceptació i compromís per part de l'apoderat. Per altra part, tot i la seva utilitat, el *levantestament* presenta algunes dificultats en la seva aplicació. Verstappen va referir una sèrie de casos judicials on, malgrat existir aquest instrument, es va haver d'imposar una mesura de tutela per a conflictes familiars o abusos.

Més enllà d'aquests casos patològics, Verstappen també va posar l'accent en la qüestió de l'acceptació digital de l'instrument. En aquest sentit, va presentar una recerca recent en la qual es van examinar les condicions de funcionament de moltes plataformes institucionals, d'empreses i administracions, i es va constatar que molts sistemes en línia no reconeixen l'autoritat conferida pel *levantestament*, cosa que obliga a utilitzar les credencials del titular, fet que és il·legal i arriscat. Els participants al seminari van constatar que aquest terreny no està prou explorat, i que la pràctica és en aquest punt massa volàtil i està a expenses dels desenvolupaments

Participants al Seminari internacional sobre dret de família Països Baixos & Catalunya

que els tercers portin a terme en els seus portals i aplicacions.

Un altre risc, identificat per Stelma-Roorda, és la naturalesa estàtica d'aquests instruments. Sovint es redacten i es custodien sense actualitzacions ni converses posteriors, fet que limita la informació sobre les preferències reals de la persona. La ponent va proposar fomentar un enfocament dinàmic, amb revisions periòdiques i diàleg continu entre el poderdant i l'apoderat. A fi de permetre que això sigui practicable, va explicar que alguns despatxos notariais han desenvolupat documents complementaris per recollir preferències actualitzables, sense que sigui necessari modificar els poders atorgats.

Per últim, Verstappen va explicar que als Països Baixos és possible designar professionals com a apoderats, especialment en casos de persones amb poca o nul·la xarxa familiar. Tanmateix, aquesta pràctica genera riscos, ja que la professió no està regulada i pot donar lloc a abusos. Va comentar específicament el cas d'una persona, desqualificada com a possible tutora, però que va poder passar a oferir els seus serveis com a apoderada mitjançant poders preventius, ja que cap regulació li ho prohibeix expressament.

A continuació van prendre la paraula els ponents flamencs. En primer lloc, va intervenir la notària Hélène Goret, membre del Comitè d'Estudi i Legislació de la Federació Reial de Notaris de Bèlgica i professora convidada a la Universitat Lliure de Brussel·les, on imparteix Deontologia Notarial i Liquidació del Règim Matrimonial. Goret va iniciar la seva presentació cridant l'atenció sobre la importància de l'elecció dels mots en la identificació de les institucions. Al seu entendre, el terme neerlandès *zorgvolmacht* —que vindria a ser “poder per tenir cura”— és més expressiu que el francès *protection extrajudiciaire*, de caire més burocràtic i fred, i que només el primer capta bé la finalitat i el sentit de l'atorgament de l'instrument. Per això, la ponent aventurà que la diferent denominació podria ser una de les causes per les quals aquest instrument ha estat un èxit a Flandes des de la seva implantació, l'any 2014, mentre que pràcticament no es coneix a Valònia. Quant a la seva reglamentació, es basa en dos requisits essencials: indicar clarament la finalitat protectora i registrar-lo en temps i forma. Pot adoptar forma notarial o privada, tot i que la primera és majoritària per la seva seguretat jurídica. El contingut és flexible i pot incloure poders financers, personals i fins i tot instruccions sobre donacions. Aquest punt va ser objecte d'un viu debat

Estudis doctrinals

en el seminari, atès que ni a Holanda ni a Catalunya es considera aquest instrument com una eina de planificació successòria, i els poders es diferencien molt clarament tant del testament com dels pactes successoris. Tot i això, és un fet que a Bèlgica les facultats de donar s'han desenvolupat en bona part a causa de l'elevada fiscalitat successòria, que mena a les famílies a desenvolupar estratègies per deixar en vida els béns als fills i descendents, si cal mitjançant la intervenció d'un apoderat quan la persona ja no té capacitat de prendre decisions.

Finalment, va intervenir Tim Wuyts, professor de la Universitat de Hasselt i arquitecte del marc legal belga sobre poders preventius, que es va aprovar durant la seva etapa com a assessor al Parlament Federal Belga i sotscaip de gabinet del Ministre de Justícia. Wuyts ha realitzat diversos estudis empírics d'avaluació del funcionament dels poders preventius a Bèlgica, amb l'anàlisi en profunditat d'enquestes i entrevistes als usuaris, al notari i també als jutges de pau, que són les autoritats que a Bèlgica validen la suficiència i l'adequació dels poders preventius quan una persona requereix suports. El professor Wuyts va mostrar els resultats d'alguns d'aquests estudis, on es constata que estan reforçant l'autonomia i reduint la intervenció judicial, tot i que persisteixen alguns

problemes. Entre aquests va destacar, primer, que manca informació al públic sobre l'instrument i la seva utilitat; segon, que molts dels instruments no tenen prou mesures de control i, tercer, que hi ha un risc elevat d'abusos. A la pràctica, tanmateix, com que força persones poden "fer sonar la campana" en cas d'extralimitacions o abusos, el ponent va concloure que la intervenció judicial estaria sent efectiva per reduir-los. D'acord amb els resultats de la investigació presentada per Wuyts, els jutges flamencs tendrien a donar prioritat als poders davant les mesures judicials de tutela, però també estarien fent un ús extens de la possibilitat que la seva legislació els dona de crear mesures híbrides, on l'apoderat resta subjecte a controls específics i, en casos extrems, si detecten irregularitats, poden convertir-lo en una tutela.

En la darrera part del seminari van intervenir el notari de Barcelona Javier Serrano Copete, director d'aquesta revista i professor a les universitats Pompeu Fabra i Oberta de Catalunya i Jordi Ribot Igualada, catedràtic de Dret civil a la Universitat de Girona i president de la secció de família de la Comissió de Codificació de Catalunya. Els ponents van exposar les característiques i aplicació pràctica dels poders preventius al dret català, amb referències creuades amb el règim del codi civil

espanyol. Serrano va introduir els assistents a les característiques dels poders preventius a Catalunya, en particular les dues modalitats d'efecte immediat amb clàusula de supervivència, i l'anomenat poder preventiu pur. Va entrar en alguns detalls sobre el contingut dels poders i els tipus de clàusules que són usuals a la seva pràctica professional. Ribot, per la seva banda, va dividir l'exposició en dues parts. Primer va complementar l'explicació legal feta per Javier Serrano amb les dades obtingudes d'un estudi sobre l'aplicació pràctica dels poders preventius a Catalunya, desenvolupat mitjançant enquestes i entrevistes amb professionals amb el suport del Col·legi Notarial de Catalunya i del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia i Qualitat Democràtica. A continuació, Ribot va proposar contraposar els resultats d'aquest estudi amb el contingut del projecte de llei en tràmit al Parlament, en particular quant a la regulació dels suports preventius i l'aplicació de garanties i salvaguardes imperatives. En aquest punt els participants al seminari van poder reprendre algun dels temes que havien quedat oberts al principi, en relació amb la situació a Holanda, com ara la naturalesa jurídica de l'instrument, l'abast de les facultats típicament conferides als apoderats i els seus deures com a tals, i especialment si hi havia d'haver salvaguardes de naturalesa obligatòria o calia deixar la qüestió a criteri del poderdant. El seminari va finalitzar amb un interessant intercanvi d'opinions sobre la necessitat d'incloure en els poders i mandats preventius una supervisió obligatòria. La impressió dels experts estrangers participants al seminari fou que la mesura podia ser difícil de complir en força casos, contraproductiu i únicament justificada si s'hagués constatat un elevat nombre d'abusos. Aconsellaren, en canvi, que fossin els propis poderdants els que veiessin la necessitat d'introduir cauteles o salvaguardes ateses les circumstàncies personals i familiars en què es trobessin.

El seminari es va cloure agraint als assistents i als ponents llur participació, i felicitant-los per l'alt nivell de les presentacions i del debat posterior. ■

Participants al Seminari internacional sobre dret de família Països Baixos & Catalunya